

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації БІГУНЯКА АНДРІЯ ЯРОСЛАВОВИЧА на тему
«Цивілізаційні вектори аксіологічних змін у сучасному українському
суспільстві»,**

**поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 033 Філософія**

1. Актуальність теми дисертації

Тема дисертаційного дослідження є актуальною та своєчасною як у теоретичному, так і в практичному вимірах. Сучасне українське суспільство перебуває в умовах масштабних соціокультурних, політичних та цивілізаційних трансформацій, зумовлених процесами глобалізації, європейської інтеграції, цифровізації суспільного життя, а також викликами, пов'язаними з російською агресією та необхідністю захисту національної ідентичності. За таких умов особливого значення набуває осмислення динаміки ціннісних орієнтацій українського суспільства, виявлення закономірностей їх трансформації та визначення цивілізаційних векторів подальшого розвитку.

Дисертант переконливо обґрунтовує, що сучасні суспільні процеси в Україні мають не лише політичний чи соціокультурний, а й виразний аксіологічний вимір, оскільки пов'язані з утвердженням цінностей свободи, людської гідності, демократії, прав людини та національного суверенітету. У цьому контексті проблема цивілізаційного вибору українського суспільства набуває фундаментального значення, а дослідження ціннісних змін стає важливою передумовою розуміння закономірностей сучасного суспільного розвитку.

Також у контексті сучасних цивілізаційних викликів особливої наукової та суспільної ваги набуває проблема співвідношення традиційних і модерних цінностей, національних та загальнолюдських орієнтирів, а також пошуку ціннісних засад консолідації українського суспільства.

Важливим аргументом на користь актуальності роботи є наявність низки наукових прогалин у досліджуваній проблематиці. Зокрема, дисертант слушно звертає увагу на відсутність цілісної соціально-філософської концепції, яка б інтегрувала аналіз аксіологічної динаміки з цивілізаційними характеристиками суспільного розвитку, недостатню розробленість проблеми інституційних проявів ціннісних трансформацій, а також потребу у філософському осмисленні новітніх змін, спричинених російсько-українською війною.

Обрана тема відповідає актуальним напрямам розвитку сучасної філософської науки, зокрема соціальної філософії, філософської антропології, аксіології та цивілізаційних студій, а отримані результати мають значення для подальшого осмислення процесів суспільного розвитку України в умовах глобальних змін.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційне дослідження є складовою частиною комплексних науково-дослідницьких робіт кафедри філософії, соціології та політології імені професора Валерія Скотного «Багатоманітність філософських дискурсів сучасності» (2020–2025 р. р.) та «Людина в багатоманітті культурно-історичних практик» (2026–2030 р. р.), що входять до тематичного плану науково-дослідної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

3. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується логічною послідовністю дослідження, відповідністю його мети, завдань і висновків, а також застосуванням сукупності загальнонаукових і філософських методів. Це дало змогу здійснити комплексний аналіз чинників, механізмів та інституційних проявів аксіологічних змін у сучасному українському суспільстві.

Достовірність наукових положень і висновків дисертації підтверджується використанням широкої джерельної бази, що охоплює праці вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі філософії, соціальних наук, культурології та цивілізаційної теорії, а також аналізом суспільно-політичних і культурних процесів, які визначають сучасну динаміку українського суспільства.

Важливим чинником забезпечення достовірності результатів є використання автором даних соціологічних досліджень, що дозволило доповнити теоретико-філософський аналіз емпіричними матеріалами щодо сучасних ціннісних орієнтацій українського суспільства.

Запропоновані автором теоретичні положення мають належний рівень аргументованості, відповідають меті та завданням дослідження і можуть бути використані для подальшого наукового осмислення проблем аксіологічної трансформації, цивілізаційного розвитку та формування ціннісних засад українського суспільства.

4. Наукова новизна результатів дослідження

Уперше:

- розроблено соціально-філософську модель цивілізаційних векторів аксіологічних змін сучасного українського суспільства як цілісного феномену, що охоплює ціннісно-культурний, соціально-інституційний, політико-правовий та економічно-технологічний виміри суспільного розвитку у їхньому взаємозв'язку;
- обґрунтовано авторське трактування поняття «цивілізаційний вектор» як соціально-філософської категорії, що метафорично означає спрямованість, рух і цілеспрямованість суспільного розвитку, та здійснено систематизацію ключових цивілізаційних векторів сучасного українського суспільства;
- розглянуто аксіологічні зміни в культурі в їхньому діалектичному причинно-наслідковому зв'язку з цивілізаційним вибором суспільства через алгоритм «передумови ↔ зміни ↔ наслідок», що уможливлює виявлення логіки та рушійних сил ціннісних трансформацій.

Набуло подальшого розвитку:

- метаантропологічний підхід до аналізу аксіологічних змін у сучасному українському суспільстві, що дозволило осмислити воєнний досвід 2022–2026 років як граничну ситуацію, в якій відбувається радикальна переоцінка цінностей і формується нове ціннісне ядро суспільної ідентичності;
- положення, що цивілізаційний вибір є не лише геополітичним рішенням, а глибинною переорієнтацією ціннісно-культурної парадигми суспільства;
- соціально-філософське осмислення феноменів благодійності, волонтерства, щастя і громадянської ідентичності як маркерів аксіологічних змін в умовах російсько-української війни;
- розуміння традиції як живого механізму збереження аксіологічного ядра спільноти в умовах модернізації та цивілізаційного вибору; доведено, що входження України у простір загальноєвропейських цінностей відбувається не всупереч національній традиції, а через неї і разом з нею.

Уточнено:

- зміст і співвідношення понять «цивілізація», «цивілізаційний розвиток», «цивілізаційний вибір» у контексті соціально-філософського аналізу аксіологічних змін в Україні;
- інструментальну роль культурно-історичної пам'яті як механізму трансляції та зміцнення ціннісної системи суспільства; на матеріалі сучасних українських практик (закон про державну політику національної пам'яті, мистецтво спротиву, місця пам'яті) показано, що пам'ять є не пасивним сховищем минулого, а активним аксіологічним ресурсом нації.

5. Практичне значення результатів дослідження

Положення і висновки дисертації можуть бути використані: у навчальних курсах з філософії, соціальної філософії, аксіології, філософії культури, етики у закладах вищої освіти; у науково-дослідній роботі при вивченні ціннісних

трансформацій сучасного українського суспільства; у розробці стратегій гуманітарної та освітньої політики; у подальших міждисциплінарних дослідженнях на перетині філософії, соціології, культурології та політології.

6. Повнота опублікування результатів дисертації

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Бігуняк А. Я. Цивілізаційні вектори аксіологічних змін у сучасному українському суспільстві: обґрунтування проблеми. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки. 2022. Випуск 2 (92). С.37–48.
2. Бігуняк А. Я., Скотна Н. В. Діалектика ціннісних змін у сучасному українському суспільстві. Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія». 2024. № 48. С.11–25.
3. Бігуняк А. Я. Систематизація ключових цивілізаційних векторів розвитку сучасного українського суспільства. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. № 56. С. 3–7.
4. Бігуняк А. Я. Аксіологічні зміни в культурі як передумова і наслідок цивілізаційного вибору сучасного українського суспільства. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія». 2025. Вип.29. С.73–77.

Опубліковані праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Бігуняк А. Я. Теоретико-методологічні основи вивчення проблеми аксіологічних змін у сучасному українському суспільстві. The 1st International scientific and practical conference “Innovative development of science, technology and education” (October 19-21, 2023). Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2023. С.475–482.
2. Бігуняк А. Я. Ціннісні пріоритети та перспектив освітньої реформи сучасної України. Матеріали Міжнародної наукової конференції – Четверті Академічні читання імені професора Романа Арцишевського «Світоглядна освіта молоді в умовах сучасних викликів» (26 – 27 червня

2024). Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. С. 11–15.

3. Бігуняк А. Я. Світоглядна основа аксіологічних змін у сучасному українському суспільстві. Матеріали Міжнародної наукової конференції – П'яті академічні читання імені професора Романа Арцишевського «Світоглядна освіта молоді в умовах сучасних викликів» (20-22 червня 2025). Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2025. С. 11–14.

7. Апробація матеріалів дисертації.

Основні положення та результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах різного рівня, зокрема: Міжнародна наукова онлайн-конференція «Сучасна освіта: соціологічний, філософський, педагогічний дискурс» (Дрогобич, 2023); I Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Innovative development of science, technology and education» (Ванкувер, Канада, 2023); Четверті та П'яті академічні читання імені професора Романа Арцишевського «Світоглядна освіта молоді в умовах сучасних викликів» (Луцьк, 2024, 2025); Всеукраїнські наукові конференції «Філософія Імануїла Канта і сучасність» та «Філософія Людвіга Фойєрбаха і сучасність» (Дрогобич, 2024); XXXIV–XXXV Всеукраїнські Людинознавчі філософські читання «Гуманізм. Людина. Інший» та «Гуманізм. Людина. Душа» (Дрогобич, 2024, 2025); наукова конференція «Наука і гідність: роль молоді у розбудові майбутнього України» (Дрогобич, 2025); засідання кафедри філософії, соціології та політології імені професора Валерія Скотного ДДПУ (2023–2025).

8. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Дисертація є одноосібною, самостійною, дослідницькою роботою. Основний текст, положення наукової новизни та висновки зроблені автором особисто.

9. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення.

Структура дисертації обумовлена специфікою дослідження, логікою розкриття проблеми, метою та завданнями роботи і побудована за проблемним принципом, відповідно до мети та завдань. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів (10 параграфів), висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 159 сторінок, основний зміст викладено на 133 сторінках. Список використаних джерел містить 239 найменувань.

10. Відомості про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності.

Дисертаційну роботу Бігуняка А. Я. «Цивілізаційні вектори аксіологічних змін у сучасному українському суспільстві» було перевірено на ознаки академічного плагіату за допомогою інформаційної системи виявлення збігів «Strike- Plagiarism» у відділі інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення бібліотеки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. У процесі перевірки виявлено збіги з власними науковими публікаціями здобувача, загальноживаною термінологією та посиланнями на використану літературу. Виявлені в роботі текстові збіги не мають ознак академічного плагіату і є правомірними.

11. Відповідність дисертації вимогам

Дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 507 від 03.05.2024 р.) та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40.

12. Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Бігуняка Андрія Ярославовича «Цивілізаційні вектори аксіологічних змін у сучасному українському суспільстві» є самостійною науковою працею, яка за своїм змістом, рівнем новизни й

практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та п. п. 6 і 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.) і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія у разовій спеціалізованій вченій раді.

Голова засідання

фахового наукового семінару,
доктор філософських наук, професор

Віра ЛІМОНЧЕНКО

